

Spis treści

Jerzy Kmita

Przedmowa do wydania polskiego 13

Ekkehard Martens

Herbert Schnädelbach

1. Przedmowa do wydania niemieckiego 30

Ekkehard Martens

Herbert Schnädelbach

2. O aktualnej sytuacji filozofii 33

2.1. O filozoficznej współczesności 33

2.2. Zainteresowanie filozoficzne a zainteresowanie filozofią 42

2.3. Ezoteryka i egzoteryka filozofii 48

2.4. Filozofia jako nauka i jako oświecenie 52

3. Podstawowe problemy filozoficzne 57

Herbert Schnädelbach

3.1. Filozofia 57

3.1.0. Wprowadzenie 57

3.1.1. Początki 60

3.1.2. Paradygmat ontologiczny 66

3.1.3. Paradygmat mentalistyczny 79

3.1.4. Paradygmat lingwistyczny 89

Herbert Schnädelbach

3.2. Rozum 98

3.2.0. Wprowadzenie 98

3.2.1. Rozum obiektywny i rozum subiektywny 100

3.2.2. Rozum i intelekt 107

3.2.3. Rozum teoretyczny i rozum praktyczny 114

3.2.4. To, co racjonalne, i to, co irracjonalne 121

3.2.5. Rozum i historia 126

- 3.2.6. Rozum i język 129
- 3.2.7. W sprawie teorii racjonalności 132

Wolfgang Künne

3.3. Prawda 138

- 3.3.0. Uwagi wstępne 138
- 3.3.1. Demarkacja 139
 - 3.3.1.1. Prawda, prawdomówność i kłamstwo 139
 - 3.3.1.2. Prawda rzeczowa 142
- 3.3.2. Klasyfikacja 145
- 3.3.3. Teorie nierelacyjne 146
 - 3.3.3.1. Platon 146
 - 3.3.3.2. Arystoteles 150
 - 3.3.3.3. Frege i Ramsey 156
- 3.3.4. Teoria zgodności 159
 - 3.3.4.1. Wersje faktów 162
 - 3.3.4.2. Wersje zdarzeniowe 168
 - 3.3.4.3. Fragment wersji semantycznej 170
- 3.3.5. Teoria semantyczna Tarskiego 171
 - 3.3.5.1. Założenia wyjściowe: metodologiczne i merytoryczne dezyderaty wobec semantycznej definicji prawdy 171
 - 3.3.5.2. Realizacja programu: trzy przykłady 175
- 3.3.5.3. Pytania krytyczne 179
- 3.3.6. Teorie epistemiczne 183
 - 3.3.6.1. Prawda i oczywistość 184
 - 3.3.6.2. Prawda i koherencja 187
 - 3.3.6.3. Prawda i konsens 190

Wolfgang Detel

3.4. Nauka 197

- 3.4.0. Wprowadzenie 197
- 3.4.1. Klasyczny model uprawomocniania wiedzy 198
- 3.4.2. Nowożytny model uprawomocniania wiedzy 204
- 3.4.3. Rezygnacja z uzasadniającego modelu nauki i racjonalizm krytyczny 212
- 3.4.4. Przedstawienie standardowe teorii empirycznych 220
- 3.4.5. Holistyczny zwrot w teorii poznania naukowego 224
- 3.4.6. Historystyczny zwrot w teorii poznania naukowego 226
- 3.4.7. Przyrodoznawstwo i nauki społeczne 233

Wilhelm Vossenkuhl

3.5. Praktyka 243

- 3.5.1. Teoria działania i filozofia praktyczna 243
 - 3.5.1.1. Model teleologiczny i jego przekształcenie w teorię działania 246

3.5.1.2.	Model aprioryczny i autonomia działania	251
3.5.1.3.	Teoretyczny status teorii działania	259
3.5.2.	Opis i tożsamość działań	261
3.5.2.1.	Teza o tożsamości	265
3.5.3.	Wyjaśnianie działań	271
3.5.3.1.	Przyczyny i motywacje działań	271
3.5.3.2.	Problem redukcjonizmu i wolności działania	277
3.5.3.3.	Szczególne przyczyny działania i różnice między przyczynowym i teleologicznym wyjaśnianiem działania	282
3.5.4.	Idea rozumnej praktyki	285

Annemarie Pieper

3.6.	Dobro	289
3.6.0.	Wprowadzenie	289
3.6.1.	Słowo „dobry” i jego znaczenia	290
3.6.1.1.	Arystoteles: kategorie dobra	290
3.6.1.2.	Metaetyka: treści znaczeniowe słowa „dobry”	293
3.6.2.	Metafizyczne pojęcie dobra	298
3.6.2.1.	Idea dobra u Sokratesa i Platona	298
3.6.2.2.	Arystoteles: krytyka idei dobra	301
3.6.2.3.	Tomasz z Akwinu: transcendentalia	302
3.6.2.4.	Leibniz: problem teodycei	304
3.6.2.5.	Schelling: wolność do dobra i zła	304
3.6.2.6.	Kant: teoria dobra najwyższego	309
3.6.3.	Dobro moralne	312
3.6.3.1.	Deontologiczne teorie dobra	313
3.6.3.2.	Teleologiczne teorie dobra	321
3.6.3.3.	Ontologiczne uzasadnienie dobra moralnego	329
3.6.3.4.	Krytyka dobra moralnego	330

Ulrich Steinvoth

3.7.	Sprawiedliwość	335
3.7.1.	Sprawiedliwość a moralność – przedmiot teorii sprawiedliwości	335
3.7.1.1.	Szczególne pozycje sprawiedliwości	335
3.7.1.2.	Rozróżnienie sprawiedliwości i moralności	336
3.7.1.3.	Sprawiedliwość i moralność u Platona i Pawła	338
3.7.1.4.	Określenie pojęcia	339
3.7.2.	Co można na sobie wzajemnie wymuszać	340
3.7.2.1.	Stanowiska umożliwiające klasyfikację teorii sprawiedliwości	340
3.7.2.2.	Dwa ujęcia obszarów zastosowania reguł sprawiedliwości	342
3.7.3.	Dlaczego można wymuszać sprawiedliwość	362
3.7.3.1.	Wyróżnienie poszczególnych kwestii składowych problemu	362
3.7.3.2.	Wiążący charakter reguł: reguły gry i etykieta	363
3.7.4.	Państwo, czyli jak można wymuszać sprawiedliwość	373
3.7.4.1.	Czy państwo może zarządzić sprawiedliwość?	373
3.7.4.2.	Teoria i praktyka podziału władzy	375

Jörg Zimmermann

- 3.8. Piękno 379**
- 3.8.1. Dialektyka piękna 380
 - 3.8.2. Platońska droga po stopniach: piękno jako idea 385
 - 3.8.3. Subiektywizacja i indywidualizacja piękna w świetle krytyki smaku 391
 - 3.8.4. Uhistorycznienie piękna w świetle spekulatywnej filozofii historii 401
 - 3.8.5. Pojęcia przeciwstawione pięknu a samoświadomość moderny 413
 - 3.8.6. Doświadczenie estetyczne 417
 - 3.8.7. Piękno natury 421

Klaus M. Kodalle

- 3.9. Bóg 428**
- 3.9.1. Uwagi wstępne – sposób podejścia do tematu 428
 - 3.9.1.1. O stosunku filozofii do wiary objawionej – pogląd retrospektywny 429
 - 3.9.1.2. Odwrót od tematu „religia” w filozofii współczesnej 430
 - 3.9.1.3. Cztery drogi współczesnej filozofii religii 431
 - 3.9.2. Od substancjalnej metafizyki do absolutnej podmiotowości – perspektywa historyczno-filozoficzna 434
 - 3.9.3. To, co absolutne, nie służy żadnym celom 440
 - 3.9.3.1. Teologiczna krytyka potrzeby religijnej i społecznej funkcji religii 440
 - 3.9.3.2. Nowożytna przeciwstawność racjonalności funkcjonalnej i zasadniczej dysfunkcjonalności egzystencji 441
 - 3.9.3.3. Przewrotna logika życzeniowa – konfrontacja z lękiem 443
 - 3.9.4. Wolność jako egzystencjalna bezcelowość – doświadczenie absolutnej jedności jako osobliwego szczęścia: Albert Camus 445
 - 3.9.5. Sens poza wszelkim działaniem –poznanie momentalne: Theodor W. Adorno 448
 - 3.9.6. Korektywa nadzwyczajności i postulat bezintencjonalności: Walter Benjamin 449
 - 3.9.7. Prace nad mitem jako strategia eliminowania lęku: Hans Blumenberg 451
 - 3.9.8. Sacrum związane z językiem: Jürgen Habermas 453
 - 3.9.9. Absolutna współczesność – koniec historii w historii, która toczy się nadal 456

Heinz Paetzold

- 3.10. Człowiek 464**
- 3.10.0. Wprowadzenie 464
 - 3.10.1. Antropologia przedfilozoficzna 464
 - 3.10.2. Szkic antropologii filozoficznej w historii 465
 - 3.10.2.1. Aspekty teorii człowieka w starożytności greckiej 466
 - 3.10.2.2. Antropologia na progu nowożytności: G. Pico della Mirandola i godność człowieka 469
 - 3.10.2.3. Kantowska idea antropologii pragmatycznej 477
 - 3.10.2.4. Język jako klucz do rozumienia człowieka w antropologii Herdera 479

- 3.10.3. Antropologia filozoficzna w XX w. 486
- 3.10.3.1. Antropologia filozoficzna jako podstawa filozofii 487
- 3.10.3.2. Antropologia filozoficzna jako koncepcja człowieka oparta na wiedzy naukowej 488
- 3.10.3.3. Antropologia filozoficzna i załamanie się tradycji 490
- 3.10.3.4. Antropologia filozoficzna jako spadkobierczyni filozofii transcendentalnej? 491
- 3.10.4. Zarys teorii człowieka zorientowanej transcendentalno-krytycznie 496
- 3.10.4.1. Człowiek jako *animal symbolicum* w filozofii kultury Ernesta Cassirera 496
- 3.10.4.2. Koncepcja transformacji filozofii transcendentalnej jako podstawy antropologii filozoficznej 497

Lothar Schäfer

3.11. Przyroda 504

- 3.11.1. Wprowadzenie 504
- 3.11.2. Nastawienia wobec przyrody 507
- 3.11.3. Początki i przewartościowania 511
- 3.11.3.1. Przyroda zastana 511
- 3.11.3.2. Przyroda, którą należy sobie podporządkować 512
- 3.11.3.3. Przyroda potrzebująca ochrony 512
- 3.11.4. Pojęcie przyrody 513
- 3.11.4.1. Przyroda jako sposób bycia (typ ustrukturalizowania) 513
- 3.11.4.2. Przyroda jako dziedzina (suma zjawisk) 515
- 3.11.4.3. Przyroda jako boski artefakt 516
- 3.11.4.4. Przyroda jako norma: „zgodność z naturą” 518
- 3.11.5. Kontrastujące opozycje 519
- 3.11.6. Historyczne ujęcia tematu „przyroda” 520
- 3.11.6.1. Hierarchiczny porządek przyrody: Platon 521
- 3.11.6.2. Teleologia przyrody: Arystoteles 525
- 3.11.6.3. Koncepcje przyrody we wczesnej nowożytności 529
- 3.11.6.4. Kantowska rekonstrukcja naukowego pojęcia przyrody 536
- 3.11.7. Perspektywa: ludzka historia z udziałem przyrody 541

Herbert Schnädelbach

3.12. Kultura 546

- 3.12.0. Wprowadzenie 546
- 3.12.0.1. Temat 546
- 3.12.0.2. Uwagi związane z używanymi pojęciami 549
- 3.12.0.3. „Filozofia kultury”? 550
- 3.12.0.4. Kultura a krytyka kultury 553
- 3.12.0.5. Zarys dalszej tematyki 556
- 3.12.1. Kultura a natura 556
- 3.12.1.1. Uwagi o charakterze historycznym 556
- 3.12.1.2. Kultura jako wyobcowanie (Rousseau) 560
- 3.12.1.3. Wyobcowanie jako kultura (Kant) 565
- 3.12.2. Kultura a cywilizacja 568
- 3.12.2.1. Kant i umoralnienie kultury 570

- 3.12.2.2. Nietzsche i estetyzacja kultury 572
- 3.12.2.3. Spenglerowska biologizacja kultury 573
- 3.12.2.4. O dalszych kolejach losu „kultury i cywilizacji” 574
- 3.12.3. Kultura a życie 576
- 3.12.3.1. Wokół pojęcia „życie” 577
- 3.12.3.2. Krytyka wykształcenia historycznego u Nietzschego 579
- 3.12.3.3. Georg Simmel o „tragedii kultury” 580
- 3.12.4. Krytyka kultury dzisiaj? 583

Geert Keil

3.13. Język 589

- 3.13.0. Wprowadzenie: język jako medium i jako przedmiot 589
- 3.13.1. Język i udostępnianie świata 592
- 3.13.2. Pytanie o pochodzenie języka 604
- 3.13.3. Krytyka języka i rozwój filozofii analitycznej 608
- 3.13.3.1. Filozofia języka idealnego 616
- 3.13.3.2. Filozofia języka naturalnego 620
- 3.13.3.3. Co pozostało po „analizie języka”? 623
- 3.13.4. Filozofia języka jako teoria znaczenia 628
- 3.13.4.1. Czy istnieje znaczenie niekonwencjonalne? 629
- 3.13.4.2. Zasada kontekstu i holizm semantyczny 632
- 3.13.4.3. Konkurencyjne teorie znaczenia 634
- 3.13.5. Perspektywy: o dialektyce konwencji i kreatywności w języku 641

Dieter Birnbacher

3.14. Technika 647

- 3.14.1. Technika w nowoczesnym społeczeństwie 647
- 3.14.2. Trzy cechy nowoczesnej techniki: spotęgowana techniczność, globalność, potencjał niszczący 649
- 3.14.3. Technika jako środek do celu 654
- 3.14.4. Czy technika jest „przyrodoznawstwem stosowanym”? 657
- 3.14.5. Człowiek i technika 662
- 3.14.6. Technika jako opanowanie przyrody 665
- 3.14.7. Czy postęp techniczny jest postępem? 671
- 3.14.8. Odpowiedzialność za technikę 674

Heiner Hastedt

3.15. Świadomość 683

- 3.15.0. Wprowadzenie 683
- 3.15.1. Kartezjusz i filozofia świadomości 686
- 3.15.2. Świadomość w empirystycznej teorii poznania i u Kanta 693
- 3.15.3. Psychoanaliza i behawioryzm: dwustronny atak psychologii na centralną pozycję świadomości 701
- 3.15.4. Analityczno-lingwistyczne a fenomenologiczne przeformułowania tematu świadomości 705

- 3.15.5. Materialistyczna orientacja związana z naukami neurologicznymi 711
- 3.15.6. Świadomość i etyka 715

Herbert Schnädelbach

4. Argumentacja filozoficzna 725

- 4.0. Wprowadzenie 725
- 4.1. To, co logiczne, i logika 727
- 4.2. Logika i argumentacja 733
- 4.3. Argumenty filozoficzne 739

Indeks nazwisk 751

Indeks rzeczowy 758